

کار مشترکی از

ستاد مدیریت بحران و پدافند غیرعامل
اداره کل دامپزشکی استان کرمان

ستاد مدیریت بحران و پدافند غیرعامل
اداره کل دامپزشکی استان خراسان جنوبی

نقش دامپزشکی در مدیریت بحران و پدافند غیرعامل

بخش اول : تعاریف

تعریف بحران:

بحران : رویدادی است که به طور طبیعی یا بوسیله بشر، به طور ناگهانی (Emergency) یا به صورت فزاینده (Crisis) بوجود آید و سختی و مشقتی را به جامعه انسانی تحمیل کند که برای برطرف کردن آن نیاز به اقدامات اضطراری، اساسی و فوق العاده و یا کمک سایرین باشد

تعریف حادثه یا فاجعه یا بلاء (disaster):

حوادثی که بروز آنها موجب به بار آمدن خسارات و تلفات زیادی خواهد شد. (مقیاس وسیع تر حادثه گویند.)

حادثه : عبارت است از یک رویداد برنامه ریزی نشده و در نتیجه ناخواسته که موجب بروز زیان می شود.

فاجعه: به حادثه ای گفته می شود که همه احاد جامعه را در بر گرفته، مقابله با آن به مهارتها و روش های ویژه ای نیاز داشته باشد، و برای جبران خسارات وارده به امکانات فوق العاده ای نیاز است که نوعاً مجبور به استمداد از کشورهای دیگر می شویم.

تعاریف پدافند غیر عامل

هر اقدام غیرمسلحانه ای که موجب کاهش آسیب پذیری نیروی انسانی، ساختمان ها، تأسیسات، تجهیزات و شریان های کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن گردد را پدافند غیرعامل می گویند.

به عبارت دیگر پدافند غیر عامل مجموعه اقداماتی هستند که بدون بکارگیری جنگ افزار سبب شوند تا خسارت دشمن به مراکز حساس و حیاتی به حداقل کاهش یابد.

به مجموعه اقداماتی اطلاق می گردد که مستلزم به کارگیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تأسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات را به حداقل ممکن کاهش داد.

به عبارت دیگر، پدافند غیر عامل مجموعه اقداماتی است که صرف نظر از منشاء تهدید، متوجه حفاظت از اشیاء و پدیده های موجود باشد.

به بیان ساده تر پدافند غیرعامل، مجموعه اقداماتی است که موجب کاهش آسیب پذیری نیروی انسانی، ساختمان ها، تأسیسات، تجهیزات، اسناد و شریان های حیاتی یک کشور در مقابل عملیات خصمانه و مخرب دشمن می گردد.

بخش دوم: بحران

۱-۲ ویژگی های بحران

- بحران عموماً غیر قابل پیش بینی است (یعنی نمی توان پیش بینی کرد که کی و در کجا اتفاق می افتد)
- بحران ها آثار مخربی دارند و مردمی که تا قبل از بحران نیازمند کمک نبودند به محض وقوع بحران نیازمند کمک می شوند .
- ماهیت و آثاری طولانی و استهلاکی دارند .
- در وضعیت بحرانی معمولاً تصمیم گیری تحت شرایط وخیم و در زمان محدود و اطلاعات مورد نیاز تصمیم گیرندگان ناقص است .
- زمان موجود برای پاسخ دهی پیش از انتقال تصمیم را محدود کرده و اعضای واحد تصمیم گیری را به تعجب و حیرت وا می دارد .
- محدودیت و فشردگی زمان ، غافلگیری ، استرس و مخدوش شدن اطلاعات .
- عوارض و مشکلات ناشی از اپیدمی ها گسترش بیماریها و عفونتهای واگیر دامی که بصورت اولیه و یا ثانویه متعاقب حوادث غیرمترقبه حادث می شوند:
- احتمال شیوع و گسترش بیماریهایی که توسط ناقلین و حشرات منتقل می شوند (مثالهایی از این بیماریها در دامپزشکی لیشمانیوز، تب های خونریزی دهنده و مالاریا... می باشد) .
- گسترش هاری و آلودگیهای انگلی ناشی از هجوم سگهای ولگرد و وحش به منطقه آسیب دیده
- گسترش سایر بیماریهای مشترک به علت تغییرات اکولوژیکی و شکست ایمنی حیوانات در مقابل بیماریها
- آلودگی محصولات دامی و شیوع مسمومیت های غذایی
- گسترش سایر بیماریهای عفونی دام بویژه مسمومیت های روده ای مثل آنتروتوکسمی به علت حضور عوامل مساعد کننده.

نقش دامپزشکی در مقابله با اپیدمی ها بسیار اساسی است و عدم واکنش به موقع آن می تواند عوارض و مشکلات جدی و وسیعی بدنبال داشته باشد.

۲-۲ مواردی که طرح عملیاتی دامپزشکی بر اساس آنها تدوین گردیده است :

- وظایف قانونی دامپزشکی
- قابلیت های دامپزشکی در انجام اقدامات اضطراری و ضربتی در زمینه های بهداشتی درمانی و زیست محیطی
- وجود سامانه اعلام سریع خطر و مراقبت فعال دامپزشکی (سیستم اطلاعات جغرافیایی)
- توان و قابلیت های لجستیکی دامپزشکی
- آمادگی کامل و به روز تیم های عملیاتی دامپزشکی برای اقدام و واکنش در جریان حوادث غیر مترقبه
- پیش بینی و ذخیره وسایل و امکانات تدارکاتی مورد نیاز
- آموزش ها و تمرین های لازم
- سازماندهی مناسب و موثر نیروها و امکانات
- آرسنو اطلاعات منطقه شامل اطلاعات دامی و اماکن نگهداری مواد غذایی با منشأ دامی شامل سردخانه ها، کشتارگاه ها، مراکز فراوری، بسته بندی، توزیع و عرضه و..

- در اختیار داشتن نقشه مفصل عملیاتی برای تمام مراحل
- مشخص بودن دستگاه های همکار و پشتیبان
- پیش بینی سالانه اعتبارات مورد نیاز و اضطراری

۳-۲ طرح عملیاتی دامپزشکی در قالب ۸ محور ذیل طراحی گردیده است :

- ۱- سازماندهی و بکارگیری نیروهای دامپزشکی بخش دولتی
- ۲- مشارکت و همکاری داوطلبانه بخش خصوصی
- ۳- پیش بینی دستگاه های معین داخل و خارج استانی
- ۴- احصاء فرایندها و واکنش های اصولی
- ۵- حفظ و توسعه توانایی عملیاتی انعطاف پذیر و در حال پیشرفت
- ۶- ایجاد وحدت عملیات از طریق وحدت فرماندهی
- ۷- آمادگی دائمی برای عمل
- ۸- پیش بینی ذخایر مناسب از امکانات، مواد و وسایل مورد نیاز

۴-۲ اهداف مورد نظر در طرح عملیاتی دامپزشکی در حوادث :

- تامین بهداشت و سلامت دام های منطقه آسیب دیده
- کمک به تامین بهداشت عمومی
- پیشگیری از اپیدمی های خطرناک
- کمک به حفظ محیط زیست و بهداشت محیط
- انجام تحقیقات بهداشتی در منطقه
- کمک به فعالیتهای بازسازی و عادی سازی امور منطقه

۵-۲ اقدامات کلی در مواقع بروز بحران

- استقرار ستاد عملیاتی دامپزشکی در محل مناسب
- تعیین رئیس ستاد

• برقراری پستهای قرنطینه و آزمایشگاه صحرایی

ب- حوزه اقدامات پشتیبانی و تدارکاتی :

تدارکات و تامین به موقع مایحتاج ضروری غذایی، اسکان، پوشاک، دارو، مواد ضد عفونی و وسایل فنی مورد نیاز.

پس از وقوع حادثه بدون اتلاف وقت می بایست ستاد امداد حوادث در دو حوزه کاری اشاره شده تشکیل و بر اساس اولویت بندی و طرح عملیاتی و سازماندهی اکیپ ها و امکانات به انجام عملیات امدادرسانی مبادرت نمایند. در این میان شناسایی مناطق آسیب دیده، آواربرداری، سازماندهی دامهای باقی مانده و جمع آوری، سازماندهی میوهانات سرگردان از سطح شهروندن لاشه ها و انجام ضد عفونی و سم پاشی در اولویت برنامه ها قرار دارند.

۲-۷ تشکیل کمیته حقوقی :

تشکیل کمیته حقوقی از ضروریات ستاد امداد دامپزشکی است که در ارتباط با اقدامات دامپزشکی مباحث حقوقی را هدایت و پیگیری نماید. مسائل حقوقی بیشتر در ارتباط با مالکیت حیوانات و مواد خامی دامی، ورود به محلهها، آواربرداری و هماهنگی های لازم برای هرگونه تصمیم در خصوص آنها مطرح می باشند.

• اعزام امکانات و وسایل مورد نیاز به محل

• اعزام نیروی انسانی مورد نیاز به محل

• شروع به فعالیت بر اساس اهداف اولویت بندی شده و طرح عملیاتی

۲-۶ سازماندهی ستاد امداد دامپزشکی :

ستاد امداد دامپزشکی در حوزه عملیات فنی و حوزه پشتیبانی و تدارکات سازماندهی می شود .

الف - اکیپ های حوزه عملیات فنی:

- اکیپهای شناسایی مناطق آسیب دیده و شناسایی کانونهای بیماریها
- اکیپ های آواربرداری، دفن بهداشتی لاشه ها و ضد عفونی و سم پاشی اماکن دامی
- اکیپ واکسیناسیون دامها علیه بیماریهای واگیر دامی و مشترک

• اکیپ های درمان و اتلاف دامهای مجروح

• اکیپ های توزیع کننده داروهای انکلی و مکملهای درمانی

• اکیپهای بررسی و انجام امور اماکن نگهداری مواد خام دامی مثل سردخانه ها و نظارت

بر بهداشت مواد غذایی با مشا دامی

اکیپهای ناظر

۳- پدافند غیر عامل

۱-۳ اهداف پدافند غیر عامل

- حفظ تمامیت ارضی، امنیت ملی و استقلال کشور
- بقای نیروی انسانی، حفظ روحیه و انسجام و وحدت ملی
- پیشگیری از بکارگیری استراتژی انهدام مرکز ثقل توسط دشمن
- محافظت از سرمایه گذاری های کشور و بالا بردن قابلیت بقاء
- استمرار فعالیت ها و خدمات زیربنایی در شرایط بحرانی
- تأمین نیازهای حیاتی
- تداوم اداره کشور به همراه تقلیل آسیب پذیری و کاهش خسارات
- حفظ بنیه دفاعی علیرغم حملات خصمانه و مخرب دشمن
- سلب آزادی و ابتکار عمل از دشمن
- تحمیل هزینه های بیشتر به دشمن و تقویت بازدارندگی

۲-۳ مزایای پدافند غیر عامل

- پیشگیری از وقوع تهاجم
- حفظ نیروی انسانی برای ضربه زدن در زمان مناسب
- مخارج کمتر آن در مقایسه با تهاجم و دفاع عامل
- تحمیل هزینه به دشمن
- تطابق با خودکفایی ملی
- توزیع ثروت در فضای سرزمینی
- تضمین سرمایه گذاری
- ارتقا روحی و روانی مدافعین
- (امروزه در مقایسه با جنگ های گذشته تلفات غیر نظامیان به شدت افزایش یافته است)

نقش دامپزشکی در پدافند غیر عامل و ستاد بحران :

- از مجموع ۱۷۰۹ بیماری شناخته شده انسانی ۸۳۲ مورد (۴۹٪) در زمره بیماریهای مشترک یا قابل انتقال بین انسان و حیوان قرار دارند. امروزه از عوامل بیماری های مشترک بین انسان و دام برای تهیه انواع سلاح ها و بمب های بیولوژیک استفاده

براساس اظهار نظر دانشمندان، تمامی بمب های بیولوژیک بجز یک مورد، از عوامل بیماری های مشترک بین انسان و حیوان ساخته شده اند. در کشور ما صنعت دام و طیور بعنوان دومین سرمایه ملی و مولد بعد از صنعت نفت بوده و اشتغال بیش از ۲۵٪ جمعیت ایران از این طریق تأمین می شود. لذا دشمن براحتی می تواند با شیوع عوامل بیماریهای دامی یا مشترک بین انسان و دام، در جمعیت دام و طیور، اقتصاد، اشتغال و حتی بهداشت عمومی کشور را تحت الشعاع قرار داده و زمینه را برای وقوع یک بحران جدی فراهم نماید.

- دامپزشکی برای حراست از این سرمایه عظیم ملی برنامه های گسترده و متنوعی را به اجرا گذاشته که از جمله مهمترین آنها می توان به موارد ذیل اشاره نمود:
- پیشگیری و مبارزه با بیماریهای واگیر دام و طیور از طریق انجام واکسیناسیون، معاینه و معالجه بیماریها
- پیشگیری و مبارزه با انواع بیماریهای مشترک یا قابل انتقال بین انسان و حیوان
- پیشگیری و مبارزه با انواع بیماریهای انگلی دام و طیور
- انجام اقدامات بهداشتی و نظارت بر نحوه حمل و نقل انواع دام، طیور و فرآورده های خام دامی

- نظارت بر مراحل تولید انواع فرآورده های حاصل از حیوانات در کشتارگاه ها، کارگاه ها و کارخانجات فرآوری این فرآورده ها
- ایجاد ارتباط و همکاری با مراکز بین المللی از قبیل سازمان جهانی بهداشت دام (OIE) و کسب اطلاعات زود هنگام از آنها در جهت ایجاد آمادگی پدافندی
- بروز نمودن دانش دامپزشکان شاغل در بحث کنترل و مبارزه با بیماری های مشترک انسان و دام
- توانایی تشخیص و شناسایی سریع عامل بیماری در جهت اقدامات واکنش سریع بعدی
- قرنطینه دامپزشکی و نقش آن در جلوگیری از انتشار و توسعه بیماری

- آموزش سریع جامعه در جهت کنترل و جلوگیری از توسعه بیماریها
- نقش دامپزشکی در کاهش هراس جامعه در زمان رخداد بیماری

اقدامات دامپزشکی در حوزه پدافند غیر عامل

- ثبت دقیق مختصات جغرافیایی کلیه واحدهای اپیدمیولوژیک دام استان (مراکز دامپزشکی، روستاها، دامداری ها، مرغداریها، مراکز تجمع فصلی دام و ...)

- شناسایی مستمر کانون های بیماری دامی از طریق مراقبت فعال و غیر فعال و ثبت در سامانه
- ثبت اقدامات در پیشگیری از بیماری در سامانه
- تطابق وضعیت کانون بیماریها با مختصات جغرافیایی
- شناسایی سریع وقوع اپیدمی های منطقه ای
- امکان ایجاد امکانات قرنطینه ای و کنترل تردد در منطقه خطر هر بیماری
- امکان ایجاد لایه های امنیتی در محدوده کانون بر اساس استراتژی ملی
- ارتقاء و تجهیز سیستم اطلاعات جغرافیایی بیماری های دامی و بیماری های مشترک بین انسان و دام
- ارتقاء سیستم های پایش و مراقبت بیماری ها بر اساس شاخص های اپیدمیولوژیک با اتکا بر داده های جغرافیایی مربوطه
- اعلام سریع *Early warning*
- گسترش سامانه اطلاعات جغرافیایی GIS
- ثبت و نمایش جابجائی، نقل و انتقال دام، طیور و آبزیان و فرآورده های دامی بر روی نقشه
- ایجاد ارتباط حوزه بیماری های دام، طیور و آبزیان با سیستم قرنطینه
- حذف کانون های مشکوک به انفلوانزای فوق حاد طیور
- حذف سایر کانونهای اختار کردنی بیماری های طیور
- شناسایی و حذف کانونهایی از بیماریهای مشترک از قبیل سل، بروسلوز، هاری
- مایه کوبی همگانی دام های حساس در برابر بیماریهای اختار کردنی از قبیل شاربین، ایله، تب برفکی، بروسلوز، هاری و ...
- ریشه کنی بیماری طاعون گاوی و اخذ تاییدیه بین المللی مربوطه
- انجام مراقبت های فعال و غیر فعال در بیماریهای دام و طیور
- راه اندازی سیستم توزیع دارو و واکسن استانی و با توزیع جغرافیایی مناسب
- مبارزه با انگلهای خارجی دام که بعضا جزء ناقلین بیماری های خطرناک مانند تب خوتریزی دهنده کریمه کنگو می باشند.